

2nd International CIRIEC Research
conference on the Social Economy

October 1-2, 2009
Östersund, Jämtland, Sweden

The Social Economy in a world facing a global crisis

CIRIECs 2:a internationella forskarkonferens
om social ekonomi – sammanfattning

Lokala exempel kan få global räckvidd

Lisa Fröbel,
SISE/CIRIEC Scandinavia
och SERUS Ek. För.

Fånga upp kunskapsflödet och kartlägga forskningsläget. Sprida kunskapen och skapa en kreativ mötesplats för forskare och praktiker inom den sociala ekonomin. Väva in nya aktörer i ett allt tätare internationellt nätverk.

Lisa Fröbel och Katarina Grut radar upp några av alla de ambitioner som legat bakom deras engagemang i den internationella konferensen för social ekonomi i Östersund den 1-2 oktober 2009. I egenskap av centralpersoner i kooperativet Serus, som organiserade denna konferens, har de arbetat hårt för att förverkliga sina ambitioner.

Vad har drivit er?

– Vi har ju länge arbetat inom den sociala ekonomin och sett möjligheterna med lokala krafter. Sedan har vi kunnat se hur våra lokala exempel kan kopplas ihop med framgångskoncept inom EU och andra delar av världen. Spännande nya lösningar ger alltid upphov till ny energi och kreativitet. Sådana sociala innovationer är det som idag driver oss båda. Men dessutom finns det ju så många härliga människor inom den sociala ekonomin, och bara detta är skäl nog att hela tiden vilja arbeta vidare!

Var står den sociala ekonomin idag, globalt sett?

– Den senaste internationella krisen har verkligen satt den sociala ekonomin i fokus. Nya sociala innovationer kan överbrygga ekonomiska och sociala komplikationer i krisens spår.

– Dessutom har vi via professor Elinor Ostroms Nobelpris i ekonomi fått ett erkännande i vidare kretsar. Hon har ju under många år pekat på hur lokalsamhället bättre kan tillvarata sociala ekonomiska effekter och skapa långsiktig ekologisk hållbarhet. Före den internationella krisen tror vi inte att detta hade varit möjligt.

Vad händer efter konferensen?

– Ja det är alltid en bra fråga! Vår ambition har länge varit att förankra det internationella nätverket av forskare och praktiker inom SISE/CIRIEC i Sverige. Med tanke på att det stora intresse som forskare inom många olika discipliner nu visar för social ekonomi ser vi med tillförsikt fram emot att jobba vidare med detta.

– På det möte vi hade under konferensen med SISE/CIRIEC Scandinavia, så lyckades vi förankra ett långsiktigt arbete och lägga grunden till denna breddning i Sverige och Skandinavien. Detta arbete kommer att prioriteras under det närmaste året och vi hoppas kunna presentera ett konkret handlingsprogram till nästa, den tredje internationella forskarkonferensen om social ekonomi, i Spanien 2011.

Följ det fortsatta arbetet på www.ciriec.ulg.ac.be

Foto: Lennart Jonsson

Katarina Grut,
SISE/CIRIEC Scandinavia
och SERUS Ek. För.

Marie-Louise von Bergmann-Winberg

Dela med er av era visioner!

– Varmt välkomna till Östersund!
Welcome, Bienvenue, bienvenidos!

Professor Marie-Louise von Bergmann-Winberg, som lett arbetet med att välja ut forskningsrapporter inför den andra CIRIEC-konferensen, hälsade deltagarna välkomna till Östersund och Jämtland, och konstaterade att detta var en väl vald plats för diskussioner och samtal kring social ekonomi.

– Här finns både nätverk och forskning som har mycket att bidra med till diskussioner i dessa frågor. Inte minst nu, när världsekonomin befinner sig i djup kris, konstaterade hon.

Även om erfarenheter från en kulturell miljö inte är omedelbart överförbara till en annan så är det oerhört viktigt att både forskare och praktiker får mötas på detta sätt, betonade Marie-Louise von Bergmann-Winberg.

– Ta chansen under denna konferens att dela och ta del av så mycket ni kan av visioner och modeller. Här kan vi jämföra, lära av varandra, och berika teoribildningen inom vårt område och dess roll i förhållande till både privat och offentlig sektor.

Med starkare och vidare nätverk inom den sociala ekonomin kan viktiga bidrag ges till beslutsfattare – nationellt och internationellt – betonade hon.

– Därmed bygger vi också vidare på de målsättning-

– Ett litet steg i Östersund kan bli till ett stort steg för mänskligheten, menade Marie-Louise von Bergmann-Winberg.

ar som sattes upp vid den förra CIRIEC-konferensen i Victoria, Kanada. Låt oss tillsammans göra detta till en framgångsrik konferens, manade hon.

Och med en anspelning på Neil Armstrongs bevingade ord från den första månlandningen för 40 år sedan avslutade Marie-Louise von Bergmann-Winberg med konstaterandet att det som till synes är ett litet första steg, kan bli ett stort steg för mänskligheten.

– Vi tar nu detta lilla steg här i Östersund, tillsammans.

Välkomna till Jämtland!

– Ni har gjort ett bra val som placerat en konferens om social ekonomi i Jämtland, förklarade länsrådet Pia Sandvik Wiklund från Länsstyrelsen i Östersund. Hon hälsade deltagarna välkomna med en beskrivning av detta gleset befolkade län, där turister, älgar och björnar samsas med en företagsam lokalbefolkning – och där det finns tillverkning av allt från ost och choklad till friluftsbeklädnad och tunga verkstadsindustriella produkter.

– Ni kommer också att finna att Jämtlands län är ett centrum för den sociala ekonomin. Ett exempel på det är att vi nu ingår i en satsning på samhälls-entreprenörskap via den nationella KK-stiftelsen.

– Varmt välkomna till Östersund och Jämtland!

Ian MacPherson

Viktigt att forskare och praktiker lär känna varandras villkor

– För oss kanadensare är det nästan som att komma hem att vara här i Jämtland. Vi känner oss hemma både med naturen och med det stora intresset för social ekonomi.

Det konstaterade Ian MacPherson, mångårig forskare inom Kooperation och social ekonomi från Kanadas västligaste delstat, British Columbia, i sitt inledningstal.

Med Ian MacPherson som förste talare i konferensen markerades sambandet bakåt, till CIRIECs förra (och första) internationella forskarkonferens, som hölls i hans hemstad Victoria för två år sedan. Nu tog han tillfället att redogöra för den sociala ekonomins ställning i

hemlandet, plus att han pekade på vad som bör göras för att stärka sektorns ställning ytterligare. Och då inte bara i Kanada.

Det stora nationella forskningsprogram som inleddes 2005, där ca 165 projekt genomförs under en femårsperiod till en kostnad av tolv miljoner dollar, går nu mot sitt slut och har betytt mycket för att stärka den sociala

ekonomin i Kanada – inte bara forskningsområdet. Många band har dessutom knutits mellan forskare och praktiker – något som Ian MacPherson lägger särskilt stor vikt vid.

– Forskare har en tendens att bara tala med varandra inbördes, och samma sak gäller för övrigt även praktiker. Det är viktigt att de kom-

mer närmare varandra, att de lär känna varandras villkor.

Forskarna kommer närmare verkligheten och praktikerna får anledning att reflektera över vad de sysslar med – så stimuleras en dynamisk utveckling, menade Ian MacPherson.

– Dessutom bör forskare över huvud taget engagera sig i samhället. Det är aldrig bra att akademien blir en sluten värld, tillade han.

SEDAN DET PÅGÅENDE STORA forskningsprogrammet sjösattes har Kanada bytt från vänsterregering till center-höger-styre. Detta kommer att påverka satsningarna på fortsatt forskning, trodde Ian MacPherson.

– Den här regeringen tror starkt på marknadens principer, och på "bottom line-principen", dvs att svaren på om en verksamhet är bra eller inte kan avläsas på nedersta raden i resultaträkningen. Men de bortser från sociala faktorer och om en verksamhet har negativa miljökonsekvenser.

Därmed kan man också befara ett minskat intresse från regeringens sida att stödja forskning inom social ekonomi, menade han.

Samtidigt pågår i Kanada – precis som i Sverige och många andra länder – en utveckling med nedskärningar i välfärden, vilket bidrar till ett ökat behov av insatser från den sociala ekonomins sida, och därmed även av ökad forskning.

– Vi kommer att få möta svårare tider. Ändå är "våra" frågor bland de mest centrala i samhället. Därför måste vi fortsätta att ihärdigt trycka på för att den sociala ekonomin ska få spela den roll den har möjlighet till, och för att forskningsfonderna ska inse sektorns betydelse.

Studenternas intresse är det i alla fall inget fel på, poängterade Ian MacPherson.

” Vi bör uppskatta mångfalden och skapa kluster där idéer kan befrukta varandra

–Vi måste fortsätta att ihärdigt trycka på för att den sociala ekonomin ska få spela den roll den har möjlighet till, och för att forskningsfonderna ska inse sektorns betydelse, betonade Ian MacPherson.

– När man når en viss ålder brukar man säga att studenterna är vårt hopp inför framtiden. Det låter som en kliché, men är faktiskt sant. De bär ju inte på det bagage som vi äldre har, och som håller oss tillbaka.

– Vi behöver också hjälpa dem att finna sina platser, sina karriärer, inom universiteten, den offentliga sektorn och den sociala ekonomins institutioner.

DET NU PÅGÅENDE forskningsprojektet har betydtt särskilt mycket för engelskspråkiga Kanada, där den sociala ekonomin traditionellt varit svagare än i franskspråkiga Quebec, förklarade Ian MacPherson.

– På 60-talet förlorade katolska kyrkan i Quebec sin starka position i samhället. Därmed försvagades mycket av det sociala arbete som kyrkan stått för, vilket gav den sociala ekonomin en skjuts framåt i den provinsen.

Ian MacPherson varnade för tendenser till ”krig” mellan idéer inom social ekonomi.

– Det är olyckligt om man tillämpar darwinistiska principer och hävdar en modell som överlägsen en annan. I stället bör vi uppskatta mångfalden och skapa kluster, där olika idéer kan befrukta varandra.

En verklig manifestation av mångfalden skulle det vara att skapa en internationell databas över sociala ekonomin, med forskningsprojekt och praktiska exempel samlade, menade Ian MacPherson.

– Någon måste förstås göra själva grunden i denna databas, men sedan ska det vara möjligt för alla att uppdatera och lägga in uppgifter. Det ska vara som ett slags Wikipedia, men mer mångfacetterat, multimedialt.

– En sådan samlad kunskapsbank kommer att skynda på utvecklingen och uppmuntra fortsatt forskning. Och det skulle inte minst vara en bra informationsbas för studenter.

Avslutningsvis uttryckte Ian MacPherson sin förhoppning att Östersundskonferensen skulle ha samma effekt i Sverige, som den första internationella CIRIEC-konferensen i Victoria haft i sitt kanadensiska sammanhang två år tidigare.

– Den var en ögonöppnare för många i mitt land, särskilt i de engelsktalande delarna av landet. Visst hade vi gärna sett att vi nått fler, men så är det ju alltid.

– Konferenserna ingår i en process där vi utvecklar tydliga alternativ och ett ekonomiskt tänkande som svarar mot vår tids krav, förklarade Ian MacPherson.

Benoît Lévesque

Dagens kris är mer mångfacetterad än 30-talskrisen

Av historien kan man lära att den sociala ekonomin förnyas i tider av globala kriser.

Det var ett av de budskap som förmedlades av Benoît Lévesque, professor vid Université du Québec i Montreal och ordförande i CIRIECs internationella vetenskapliga råd.

Så var det nämligen redan i slutet av 1800-talet, när bondekooperativ och sparkassor bildades i finanskrisens kölvatten och på 1920-talet när Kooperationen stod på sin höjdpunkt. Samma sak kunde man även se som en krisreaktion i 1980-talets början. Då svarade den sociala ekonomin med insatser för lokal utveckling, socialt företagande och nya jobb, förklarade Benoît Lévesque.

Man kan tala om och beskriva globala kriser på olika sätt, förklarade han. Dels i termer av nedbrytande processer, till exempel med många konkurser. Där svarar den sociala ekonomin med många innovativa lösningar. Och

även om den sociala ekonomins företag också får det svårare så klarar de sig bättre än andra företagsformer. Men man kan också tala om kriser i en mer positiv bemärkelse, där det handlar om omvandling, sökande efter en bättre värld. Där kan den sociala ekonomin bidra till en mer upplyst utvecklingsmodell.

Den nu aktuella krisen är inte bara en global finanskris, betonade Benoît Lévesque. Det är också en ekologisk kris, en politisk kris och

en social kris. Därför räcker det inte med nya regleringar av penningmarknaden, men risken är stor att man stannar vid detta och undviker större reformer.

SOM ORSAK TILL DAGENS FINANSKRIS pekade Benoît Lévesque på den sorts kapitalism där vinster samlas på ett fåtal händer, skatter sänks, kapital kanaliseras till skatteparadis, bonussystemen blir allt mer perversa, etc. Ett system där vi får lida konsekvenser i form av orättvis fördelning av välståndet, ökad fattigdom, minskad tilltro till ekonomiska eliter med mera. Och när krisen blir för djup måste staten träda in, nationalisera banker och ta över deras skulder.

Dagens kris är, enligt Benoît Lévesque, mer mångfacetterad än 30-talskrisen, som var en mer renodlad regleringskris. Vi har alltså inte bara en obalans mellan nationernas ekonomier och ett dåligt reglerat globalt finansiellt system – inklusive den grogrund för spekulationsbubblor som detta ger.

Vi har dessutom miljökrisen, med växthuseffekten och den rika världens alltför stora ekologiska fotavtryck. De traditionella sätten att producera och konsumera ifrågasätts allt mer, liksom det ojämlika förhållandet mellan länder i nord och syd.

På demokratins område ser vi en kris för den representativa demokratin, med minskat valdeltagande, sjunkande tilltro till politiska eliter och en känsla av att förlora kontrollen över de stora frågorna. Men samtidigt växer den deltagande demokratin, där aktiva medborgare försöker påverka – eller stoppa – politiska beslut.

BENOÎT LÉVESQUE MENAR att krisen verkar till den sociala ekonomins fördel.

Visserligen finns det de som hävdar att den sociala och kulturella basen för den sociala

”
Detta är inte bara en finanskris – det är även en ekologisk, politisk och social kris

ekonomin håller på att erodera, i denna nyliberala tid där kollektiva institutioner försvagas.

Men det finns också mycket som pekar i motsatt riktning. Gamla rörelser och värderingar eroderar, men nya tar vid. Etik, rättvis handel och socialt ansvarstagande blir drivkrafter i nya sociala rörelser.

– Den sociala ekonomin möter nya utmaningar och stimulerande utsikter, konstaterade Benoît Lévesque. Inte minst handlar det om att skapa ett nytt socialt kontrakt, som bygger på hållbar utveckling.

EN ANNAN STOR UTMANING är att bidra till en utveckling av demokratin, så att man får ett bättre samband mellan representativ demokrati och deltagardemokrati. Och kanske större ändå: att visa på vägar till ett samhälle med mer pluralistisk ekonomi och ett annat tillväxtbegrepp.

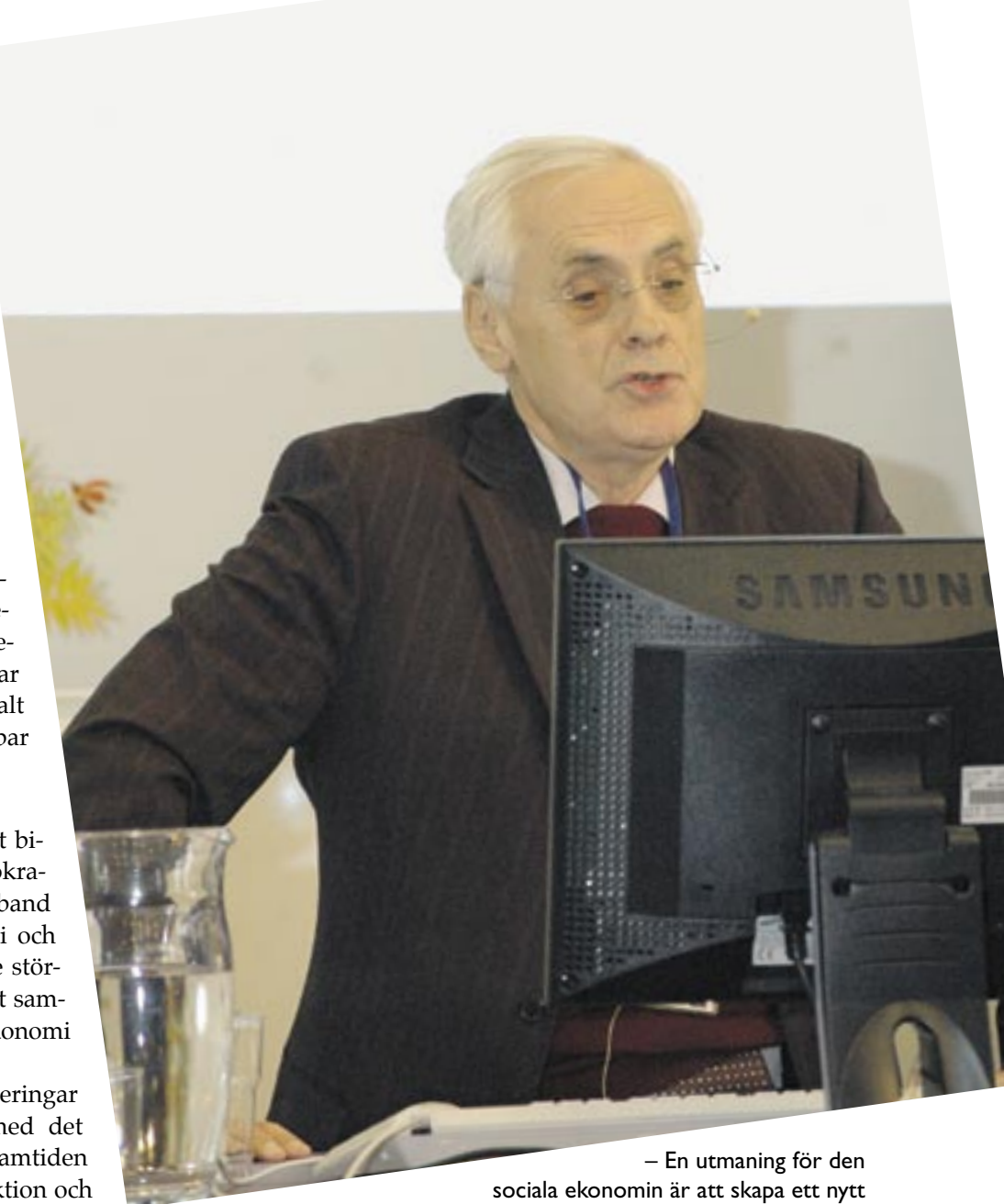
Den sociala ekonomins värderingar står helt enkelt i samklang med det samhälle som vi behöver ha i framtiden – med andra former för produktion och konsumtion, där ekonomin om distributes, där den lokala nivån fått en stärkt position och där företag har både miljöredovisning och social redovisning som komplement till den ekonomiska.

Globalisering finns även i den sociala ekonomins framtid, men den är mer balanserad och där råder rättvis handel.

Parallellt med det globala perspektivet ska den sociala ekonomin driva på omställningen till ett samhälle som är mera byggt på närhet och icke-materiella värden, menade Benoît Lévesque. Kultur, rekreation och service blir viktiga inslag. Kunskap, skicklighet och erfarenhet ska värderas högt.

Förutsättningarna är goda för den sociala ekonomin att kunna nå detta genomslag, menade Benoît Lévesque – bättre än under tiden efter andra världskriget.

Men det gäller att klara de kvalitativa sprången in i den nya moderniteten – med långsiktig hållbarhet, deltagardemokrati, och allt annat

– En utmaning för den sociala ekonomin är att skapa ett nytt socialt kontrakt, som bygger på hållbar utveckling, menade Benoît Lévesque.

som Benoît Lévesque redan skisserat.

– Och så behövs det mera forskning, i internationella nätverk, förklarade han, innan han avslutade sitt anförande med ett citat från Joseph Stiglitz, mottagare av ekonomipriset till Alfred Nobels minne 2001 (se nedan).

Framgång – i vid mening – kräver en en mer balanserad ekonomi, ett pluralistiskt ekonomiskt system som vilar på många pelare. Det måste finnas en traditionell privat sektor i ekonomin, men även två andra pelare som inte fått det erkännande de förtjänar: den offentliga sektorn och den sociala och kooperativa ekonomin, inklusive ömsesidiga och icke vinstdrivande bolag.

(Joseph Stiglitz 2009)

Kristina Persson

Den sociala ekonomin kan bidra till globalt ansvarstagande

Vilken roll kan den sociala ekonomin spela i en värld som blir allt mer globaliserad?

Det var huvudfrågan för Kristina Persson, ordförande i tankesmedjan Global Utmaning.

Med en värld som står mitt uppe i finanskrisens efterverkningar, och med en olöst klimatkris, kan ingen förneka behovet av globala politiska beslut, konstaterade Kristina Persson.

– Världen behöver globala regelverk för att uppnå en hållbar ekonomisk, social och ekologisk utveckling. Men tyvärr saknas än så länge de nationella institutioner och ledare som kan

skapa detta. De politiska institutionerna ligger långt efter den ekonomiska verkligheten.

– Ingen verkar vilja ta ansvar för världen som helhet. Men regeringarna behöver starka påtryckningar från det globala civilsamhället för att komma till skott.

– Men den lokala nivåns roll är inte enbart politisk,

tillade hon. Det krävs konkreta åtgärder på det lokala planet inom en rad områden, inte minst klimatpolitiken och skapandet av hållbara städer. Där kan den sociala ekonomin spela en viktig roll.

Underifrånperspektivet är viktigt, betonade hon. Det är på individnivå, vid samarbete i små grupper, som de bästa nya lösningar skapats under hela mänsklighetens historia.

– Nya sociala rörelser kan ge gamla partier och institutioner nytt liv. Och i kristider är för-

hållandena särskilt bra för att skapa nya sociala organisationer. Behov är en stark drivkraft för innovation.

– Den nationella nivån är fortsatt viktig, men i en globaliserad värld blir dess roll allt mer av "möjliggörare" – att verka för internationellt samarbete och att stödja den lokala nivån.

VISST HAR VÄLSTÅNDET ÖKAT som en följd av globaliseringen, inte minst i länder som Kina och Indien, konstaterade Kristina Persson. Men denna tillväxt har inte skett på ett hållbart sätt – vare sig ekologiskt, socialt eller ekonomiskt. Kina och USA har hamnat i ett ömsesidigt beroende, där kinesernas sparande har finansierat USAs underskott – ett förhållande som bidragit till finanskrisen och som är en källa till fortsatt instabilitet i världsekonomin.

– Att varken Kina eller USA har hållbara ekonomier är ett stort problem för resten av världen. Och saken blir knappast bättre av att det är just dessa två nationer som sitter på nyckeln till att lösa klimatfrågan...

Vad är det då, mer konkret, som den sociala ekonomin kan bidra med för att lösa den aktuella krisen?

• Den kan stärka identitet och aktivitet på lokal nivå, med vård, utbildning, kultur, sportaktiviteter, etc.

– Här finns en i det närmaste oändlig potential för tillväxt, och små möjligheter till ökad produktivitet. Därför kommer den här sektorns andel av ekonomin att växa. Och mycket skulle kunna skötas av den sociala ekonomin.

• Med en stigande arbetslöshet i de flesta länder kan den sociala ekonomin ge arbetstillfällen. Det är dags för en våg av sociala entreprenörer med sociala innovationer, menade Kristina Persson.

Länder med hög andel socialt kapital visar de bästa utvecklingsresultaten

- När befolkningen i Europa åldras kommer den sociala ekonomin att behövas för att bevara välfärden.

- Den grupp som ska försörjas av de övriga växer ständigt och då krävs nya åtgärder. Högre skatter, arbetskraftsinvandring samt ökad arbetsinsats från dem som jobbar är tre vägar att gå. En fjärde är att aktörer från den sociala ekonomin deltar.

- Tillit mellan människor, det vill säga socialt kapital – är något som uppstår där man arbetar tillsammans mot gemensamma mål.

- Länder med hög andel socialt kapital visar de bästa resultaten både när det gäller ekonomisk och mänsklig utveckling. Låg tillit är förödande och kostsamt både för individerna och för staten. Ta bara en sådan sak som att av säkerhetsskäl behöva skjutsa sina barn till skolan.

- Sedan mitten av sjuttiotalet har många organisationer vuxit fram på det globala planet. Även kampanjer, nätverk, internetkommuniteter med mera. Men det behövs många fler, när man betänker vilka utmaningar vi står inför.

DE NORDISKA LÄNDERNA har en hel del att lära ut när det gäller socialt kapital, menade Kristina Persson och hänvisade till den tyske sociologiprofessorn Helmut Anheier.

- Han har mätt "civilitetsfaktorn" i olika länder genom att fråga invånarna om de accepterar att ha invandrare eller utländska arbetare som grannar och om de tycker det är viktigt att uppfostra barnen till att bli toleranta och respektfulla. Han kom fram till att de nordiska länderna låg i topp, medan mycket återstod att göra i Östeuropa, Ryssland och Latinamerika.

- Vi i Norden har visat att hög tillväxt och konkurrenskraft kan kombineras med höga ambitioner vad gäller välfärd och jämställdhet. Kanske är det dags för ett nytt vikingatåg, för samtal om hur man bygger ett någorlunda harmoniskt samhälle, funderade Kristina Persson.

Som avslutning pekade hon på tre faktorer som hon ser som avgörande när det gäller att komma ur krisen.

- Först handlar det om ledarskap. Från FN ner till kommunnivå. Därefter respekt, gentemot människor som är annorlunda än man själv. Och som tredje faktor ser jag samarbete, vår förmåga att gå varandra till mötes – inte bara över geografiska gränser utan även över gränser mellan motstående intressen av olika slag, inklusive politiska partier.

- Med detta sagt hoppas jag att det har framgått tydligt att ni konferensdeltagare är ett viktigt bidrag för en bättre morgondag.

Det är vid samarbete i små grupper som de bästa nya lösningar skapas, sa Kristina Persson.

160 vetenskapliga rapporter presenterades vid konferensen

257 forskarrapporter hade sänts in för bedömning av konferensens vetenskapliga kommitté. 160 valdes ut för presentation vid de 27 sessionerna i workshop-passen. Dessutom monterades 47 posterspresentationer.

I denna dokumentation finns bara plats för ett begränsat antal referat från presentationerna, men många fler abstracts finns att läsa på www.socek.se.

Viktigt att lagarna inte hindrar utvecklingen

Om politiker och lagstiftare vill att den sociala ekonomin ska blomstra och utvecklas måste de se till att lagar och regler utformas på ett sådant sätt att de bidrar till utveckling av sektorn och inte hämmar dess anpassning till tidens krav.

Det var en av slutsatserna från de belgiska forskarna **Astrid Coates** och **Wim Van Opstal**, från universiteten i Antwerpen respektive Leuven/Liege.

De två har studerat sitt eget land, Belgien, där det finns tre juridiska ramverk för företag inom den sociala ekonomin: ekonomisk förening, kooperativ och företag med sociala målsättningar, så kallade "Social purpose company".

Detta är en speciell kategori som infördes i den belgiska lagstiftningen 1995, och som gör det möjligt för kommersiella företag att definiera andra målsättningar än att enbart maximera aktieägarnas vinst. Antalet förverkligade SPC-företag är dock få. Av de tre alternativen är ekonomisk förening klart populärast.

(Den belgiska lagstiftningen för kooperativ är också speciell, då den har få referenser till de traditionella kooperativa principerna; i princip kan även vanliga kommersiella fö-

retag gå in under den kooperativa hatten. "Äkta" kooperativ kan ansöka om en auktorisering som sådant, men bara 500 av 40 000 har gjort det.)

I en situation med flera sådana ramverk måste ett antal problem hanteras, poängterade forskarna.

För lagstiftarna gäller det bland annat att utforma lagarna så att verksamheten inom den sociala ekonomin underlättas – att de redskap som ramverket ställer till förfogande är effektiva och användbara, så att företagens sociala mål kan uppfyllas och deras självständighet säkras.

När nya lagar införs måste lagstiftarna tänka på att se över lagstiftningen inom hela sektorn, så att man inte får inbyggda motsägelser och konflikter, poängterade Astrid Coates och Wim Van Opstal. De bör även se till att bygga in en flexibilitet i lagstiftningen, så att lagar vid behov kan ändras utan att det uppstår omfattande följdverkningar.

Utbildning är en nyckelfråga, menade de – inte minst alltså när nya lagar införs. Men det finns även idag mycket okunskap om vad social ekonomi står för och vad dess organisationsformer har att bjuda. Framför allt är det kooperativ och "social purpose"-företag som möts av bristande förståelse från politiker och myndigheter. Starkare

"paraply-organisationer" kan vara ett sätt att motverka detta, menade Coates och Opstal.

Kanadensiskt program engagerar tre hundra forskare och praktiker

Den sociala ekonomin har utvecklats under lång tid i en ständigt pågående process – och i ett ständigt samspel med lagstiftarna, som inte alltid är helt problemfritt. Det konstaterade **Ian MacPherson** från universitetet i Victoria i västra Kanada, när han reflekterade över ett pågående forskningsprogram kring den sociala ekonomin.

– Hela frågan om lagstiftning kring social ekonomi är extremt viktig, förklarade han. Det som händer är att lagstiftarna ständigt funderar på formerna för denna sektor, och problemet är att den sociala ekonomins aktörer riskerar att anpassa sig mer till staten, än till verklighetens behov.

Det nu pågående forskningsprogrammet startade 2005 och engagerar tre hundra forskare och praktiker över hela Kanada. Programmet är femårigt och har en budget på femton miljoner dollar, fördelade på sex regionala noder och ett nationellt centrum. Sjuttio universitet ingår i programmet på något sätt.

Samverkan mellan praktiker

och forskare är central inom forskningsprogrammet. Tanken är att den ska stimulera till ömsesidigt lärande och "innovativ forskning". Detta ska bland annat stärka lokalsamhällena och ge institutionernas studenter en kompetens med nära verklighetsanknytning som ökar deras jobb­möjligheter.

Även om detta är ett omfattande forskningsprogram så är den sociala ekonomins ställning inom akademien i Kanada svag, förklarade MacPherson.

– Bara två procent av studenterna har tillgång till någon kurs inom området, vilket ju är löjligt lite, med tanke på den sociala ekonomins storlek.

Sociala företag minskar fattigdomen

Sociala företag har en unik inbyggd förmåga att sprida välstånd och minska fattigdom, och är väl lämpade för en växande tillverkning av socialt nyttiga produkter.

Det hävdade **Ermanno Tortia** och **Carlo Borzaga** från universite-

tet i Trento, Italien, i sin rapport om sociala företags effekt på utbud, arbete och välfärd.

En viktig aspekt när det gäller de sociala företagen är att de har effekter på ett mycket vidare plan än vad många tänker sig – så kallade positiva externaliteter – betonade Tortia och Borzaga. Det kan handla om att nätverk byggs med andra aktörer och att därigenom det sociala kapitalet växer, liksom tilliten. Det finns ett samband mellan tilliten och frånvaron av vinstkrav.

De italienska forskarna har också studerat nya former av sociala företag i sitt eget land och i Storbritannien. I båda länderna har lagar nyligen antagits (2006 respektive 2005) som i stora delar liknar varandra. Lagarna reglerar hur olika former av företag kan bli sociala företag (i Italien "Impresa sociale", i Storbritannien "Community interest company") och ger, enligt Tortia/Borzaga, goda möjligheter för den sociala företagsamheten att växa, bortom deras traditionella sektor.

Goda tillväxtp­möjligheter finns

även inom mer traditionella områden, som vård, utbildning och tjänster till utsatta grupper. När det gäller nyare fenomen som rättvis handel, mikrolån och etisk finansiering har den sociala ekonomin ett försteg, då dessa vuxit fram till följd av den kommersiella sektorns misslyckande, menade de två forskarna.

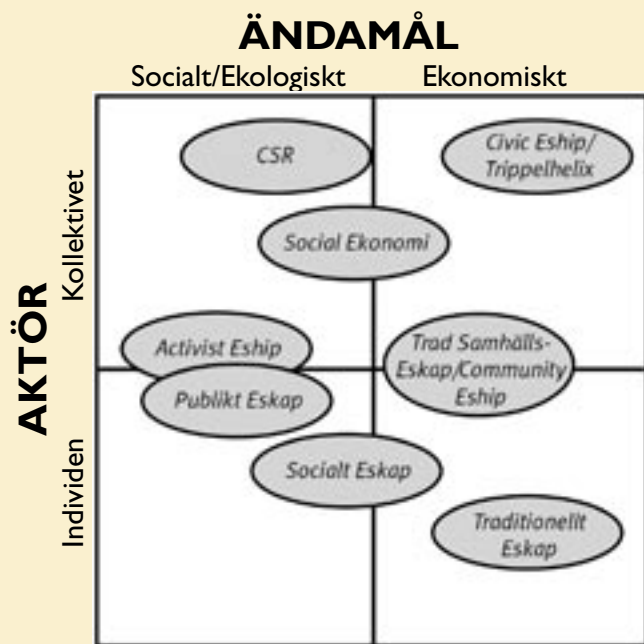
Ett nytt forskningsfält för KK-stiftelsen

Den svenska KK-stiftelsen satsar under tre år, 2009-11, på ett forskningsprogram kring samhälls­entreprenörskap. **Malin Gawell** och **Bengt Johannisson** har i samband med detta producerat en antologi som de presenterade i en workshop vid konferensen. Malin Gawell är knuten till Institutet för entreprenörsforskning och Bengt Johannisson är professor vid Växjö universitet och Högskolan i Jönköping.

Antologin spänner över ett brett fält i sin målsättning att ringa in samhälls­entreprenörskapet – hur det ser ut bland individer, organi-

Malin Gawell och Bengt Johannisson, längst till höger, hade sällskap i panelen av Ingrid Landin, projektledare för SOUL, Gun-Britt Mårtensson, ordförande i Coompanion, och Gordon Hahn, moderator.

sationer, lokalsamhällen osv.

Ett sätt att reda ut begrepps-
djungeln är att föra in dem i ett ko-
ordinatsystem (se figur).

Traditionellt har entreprenör-
skap varit mycket fokuserat på in-
dividen, förklarade Malin Gawell.
Där är de ekonomiska aspekterna
övervägande och därför hamnar
denna entreprenör i det nedre hö-
gra hörnet. Sedan har man placerat
in övriga varianter utifrån deras
olika grader av individuell eller
kollektiv, respektive ekonomisk el-
ler social/ekologisk karaktär. Inte
alltid under full enighet, men slut-
resultatet ger i alla fall en bild av
den spelplan som entreprenörerna
rör sig inom.

I hög grad är detta ett nytt forsk-
ningsfält, som KK-stiftelsen nu
satsar tjugo miljoner kronor på. Ett
trettiotal forskare vid tio universi-
tet och högskolor medverkar och
ett halvdussin större forsknings-
projekt har initierats inom ramen
för programmet.

En av de frågor som studeras är
individens utvecklingsväg, från en-
gagerad medborgare till social en-

treprenör. Vad händer inom indivi-
den när hon upptäcker att hon är
en kompetent samhällsentreprenör
i en komplex omvärld?

Ett annat projekt rör innovatio-
ner. Hur utvecklas och förverkligas
samhällsentreprenörers idéer, där
inte bara ekonomiska incitament
är styrande, utan i minst lika hög
grad till exempel ekologiska och
sociala? Klädföretaget Dem Collec-
tive utgör exempel.

”Det Naturliga Steget” studeras
i ett projekt om hur verksamhet
organiserar sig för utveckling mot en
hållbar värld – vad driver på och
vad hindrar processen? En konst-
närs satsning att sätta ett hus på
månen följs av forskare som vill se
”hur man fixar det nästan omöj-
liga”. För att nämna några av de
många projekten.

I DEN PANELDISKUSSION som följde
efter Gawell/Johannissons presen-
tation förklarade **Gun-Britt Mår-
tensson**, Coompanions ordförande,
att möten som dessa verkligen är
nyttiga för praktiker som hon. Men
samtidigt:

– Det är verkligen förvirrande
med definitionerna. Och vilka till-
hör den sociala ekonomin? Den
som inte jobbar utifrån koopera-
tionens värderingar, men med em-
powerment som en central strävan
– hör de hemma här? Jag är inte sä-
ker på det.

Och Bengt Johannisson bidrog
till att komplicera bilden.

– Allt entreprenörskap är egent-
ligen socialt, för det görs alltid i ett
socialt sammanhang.

En fråga tycktes vara ifall soci-
alt entreprenörskap handlar om att
bemöta sociala frågor med entre-
prenörens metoder, eller om det är
entreprenören som – oavsett verk-
samsamhetsfält – ska jobba med sociala
ideal för ögonen.

Men definitioner kan vara häm-
mande, menade Bengt Johannisson.

– Definitioner kan göra att ak-
törer anpassar sig efter dem, till
exempel för att få bidrag. Då kan
man förlora i dynamik, eftersom
behoven skiftar.

Carla Silva från Portugal, som
satt bland åhörarna och lyssnade,
tvekade ändå inte om vad sociala
företag är för henne.

– För mig finns inga tvivel. Det är
helt enkelt sådana som svarar mot
sociala behov. Det kan vara icke
vinstdrivande företag, kooperativ
osv. Det viktiga är inte var de kom-
mer ifrån utan vart de är på väg.

Österrikes kooperativa banker drar lärdomar av 30-talskrisen

Vad kan vi lära av 30-talets erfaren-
heter när det gäller de kooperativa
bankernas förmåga att klara finans-
krisen?

Det var huvudfrågan för de öst-
errikiska forskarna **Holger Blisse**,

Johann Brazda och Florian Jagst från Wiens Universitet.

Det finns flera likheter mellan det som hände på 30-talet och dagens situation, konstaterade Holger Blisse.

– Då som nu skedde en spekulation med derivat, vi fick se banker kollapsa, och det fanns en trend till deflation.

1930-talets kris föregicks på 20-talet av en dynamisk ekonomisk utveckling i framför allt USA, då mycket ny teknologi och många nya konsumentprodukter introducerades. Där finns också en viss likhet med perioden som föregått dagens kris.

Sedan kom börskraschen i oktober 1929 och de allvarliga störningarna i det finansiella systemet, massarbetslösheten och den minskade privatkonsumtionen.

Flera österrikiska finansinstitut kollapsade på 30-talet, men de kooperativa bankerna klarade sig relativt bra. För de två större kooperativa bankerna i Österrike (Volksbanken och Raiffeisenbanken) medförde perioden minskade insättningar och minskad utlåning fram till ca 1933-34. Sedan steg siffrorna igen.

På den tiden var de kooperativa bankerna mycket mer självständiga än idag, då de är integrerade delar av det globala finansiella systemet. Just därför är det svårt att ge några specifika råd till dagens kooperativa banker, sa Holger Blisse, men han pekade i alla fall på ett par saker som verkade till de kooperativa bankernas fördel:

- De koncentrerade sig på sin kärnverksamhet och på likviditet, inte på högsta möjliga vinst.

- "Friska" centrala kooperativa banker kunde vid behov stödja lokala banker.

De finska kooperativa bankerna har blivit sin framgångs fånge i och med att deras börjat erbjuda folk vad de tror att folk vill ha, sa Panu Kalmi.

Finsk bankgrupp riskerar att tappa sin ideologi i jakten på medlemmar

Varför går människor med i ekonomiska organisationer, som till exempel kooperativa banker? Är det av egen nytta eller för att det ska gynna ett större sammanhang, till exempel den egna bygden?

Dessa frågor diskuterades i en rapport som presenterades av **Panu Kalmi** från Helsingfors Handelshögskola, med utgångspunkt i data från den finska OP-gruppen (Osuuspankki / Andelsbanken), där över 200 fristående kooperativa banker ingick det år (2005) som uppgifterna hämtats från.

I dessa banker kan man vara kund utan att samtidigt vara medlem. I genomsnitt är ca 40 procent av kunderna medlemmar.

Medlemmarna har åberopat både individuella och kollektiva motiv för sitt medlemskap – attraktiva räntenivåer kan alltså vara lockande, lika väl som att banken är viktig för samhället och bygden. Att vara medlem kan vara betydelsefullt för

en persons sociala position, det kan vara ett uttryck för identifikation, eller att man vill stödja en viss sak.

Dessa banker har varit mycket framgångsrika – OP-Pohjolagrupperna har ungefär en tredjedel av marknaden och har under perioden 1970-2008 vuxit från 290 000 medlemmar till 1 255 000. Men bankgruppen har också, enligt forskarna, blivit något av sin framgångs fånge.

– De är mycket inriktade på att behålla sina marknadsandelar och erbjuder därför folk vad de tror att folk vill ha. Därför är marknadsföringen mycket inriktad på individuella förmåner. De argumenterar inte direkt emot de traditionella kooperativa värdena, men genom den starkt individinriktade marknadsföringen kan man säga att de ändå undergräver de kollektiva motiven, menade Panu Kalmi.

En regressionsanalys av underlaget ledde forskarna till bland annat följande slutsatser:

- Ju fler möjliga medlemmar en bank har i sitt geografiska område,

forts sid 16 →

Studiebesök i verkligheten

Naturligtvis gavs det inför konferensen möjlighet att studera den lokala sociala ekonomin, via föredrag och studiebesök ute i den jämtländska verkligheten.

Agneta Bäckman berättade om Offerdals hälsocentral som drivits i form av personalägt kooperativ sedan 1992. Det har varit en del gnissel med landsting, kommun och tecknandet av vårdavtal, men verksamheten är väldigt uppskattad av patienterna.

Hur kan det komma sig att den kooperativa hälsocentralen är mer populär än de landstingsdrivna? Enligt Agneta Bäckman beror det på den höga arbetsglädjen och den låga sjukfrånvaro. Man trivs helt enkelt med att styra över verksamheten.

VAD GÖR BYKONTORET I LIT? En intresserad skara av internationella gäster fick höra kommunalrådet Jens Nilsson berättade om bakgrunden till att Bykontoret skapades för elva år sedan. Ingrid Krylén, konsumentvägledare vid kontoret, tog vid och gav en livfull bild av "hur bra det kan bli när flera går samman". Ett servicecentrum som bland annat skapat den gemensamma Konsumentinformation Jämtland/Härjedalen.

TILL UNDERSÅKER GICK FÄRDEN för dem som ville studera föreningen Fjällbetes jordnära arbete för långsiktig hållbarhet. Linda Forss och Jörgen Andersson tog besökarna direkt ut i fårhagen, där de fick en första inblick i det arbete som sker inom Fjällbete. "Vi erbjuder förädlad gräs och gröna dalar", som Linda uttryckte det.

Vid lunchen på Fjällsätra konferensgård fördjupades informationen när Linda berättade om bakgrunden till Fjällbete, var de står idag, och vad de vill med framtiden. Fjällbete handlar om så mycket: att göra något tillsammans, att bygga goda relationer i goda affärer, med lammproduktion och lokal försäljning, att erbjuda Levande Skola, arrangera upplevelser, föreläsa och sprida visioner, att bedriva utvecklingsprojekt och visa hur det lokala hänger samman med det globala.

FIKASTOPP I MÖRSILS KRETSLOPPSHUS på tillbaka-vägen till Östersund gav inblickar i en verksamhet präglad av hållbarhet, ekologiskt producerad mat och en strävan efter att bara använda lokala råvaror. Och man fick se hur en by – med starka ideella krafter – kan hålla en verksamhet levande.

I bussen på väg mot Östersund fördes sedan livliga diskussioner om social ekonomi, om hur glesbygden ska leva i framtiden.

Foto: Sepideh Razavi

Foto: Jessica Ottosson

Foto: François Rousseau

Konferenskratt

rens betyder också
t, kultur – och mingel

desto mindre andel av kunderna väljer att bli medlemmar. Och omvänt alltså: banker som verkar inom mindre områden har som regel större andel medlemmar.

- Individuella skäl väger starkare än de kollektiva, då folk väljer att bli medlem i banken. Detta kom man fram till genom att jämföra anslutningsgraden med deltagandet i lokalval. Högt valdeltagande antogs visa på högt socialt kapital, men inget samband upptäcktes mellan högt valdeltagande och anslutningsgrad.

Dessutom: ju större en kooperativ bank blir – det må vara genom sammanslagningar eller organisk tillväxt – desto större tonvikt lägger den på individuella förmåner i sin medlemsrekrytering (i motsats till icke-ekonomiska motiv, som att kunna påverka besluten).

Franska kooperativa banker har drabbats hårt av krisen

Vad ligger bakom franska kooperativa bankers framgångar fram till finanskrisen, och varför har de nu drabbats så pass hårt av krisen?

Det var huvudfrågorna i det paper som presenterades av **Jean-Noël Ory** och **Yasmina Lemzeri** från universitetet i Metz.

De franska kooperativa bankerna har varit framgångsrika i konkurrensen med övriga banker, genom att anpassa organisation och affärsmodell. Ett inslag i denna utveckling har varit samgåendet i några stora bankgrupper där *Crédit Agricole* är den största.

De har också varit framgångsrika i sin lobbyverksamhet mot nya internationella bankregler som

skulle kunna vara särskilt försvårande för de kooperativa bankerna. Och – inte minst viktigt: de har utvecklat flera finansiella instrument för att skaffa kapital utan att samtidigt behöva släppa ifrån sig makt. Rapportens författare talar om en "hybridisering" av de kooperativa bankerna, innebärande att de kompletterar eller anpassar sitt kooperativa arv till att mera likna övriga banker.

Men i finanskrisen har det visat sig att de franska kooperativa bankerna inte haft samma motståndskraft som konkurrenterna.

En lärdom av detta är att den kooperativa formen i sig inte är tillräcklig för att skydda från kriser, menade Ory/Lesmeri. Det verkar även vara så att de kooperativa bankerna bedöma hårdare, då de försöker spela på de rent kommersiella bankernas spelplan. Franska kooperativa banker har till exempel fått sämre "rating" än andra banker av kreditvärderingsinstitut som Standard & Poors och därmed höjda kostnader för att skaffa kapital.

– Hittills har de kooperativa bankerna framför allt påverkats i den mån de varit exponerade mot finansmarknaderna – värre kan det bli senare, när även deras kunder drabbas av krisen. Frågan är i vilken utsträckning den kooperativa grundidén kan överleva i de hybridiserade bankgrupperna, menade Jean-Noël Ory.

Kooperativen har i sig en stabilitet som även står emot finanskriser på ett bra sätt, betonade Ory. Men erfarenheterna från finanskrisen hittills visar att det finns risker med att införa "aktieägarlogik" och överexponera sig mot risker på finansmarknaden, menade rapportförfattarna.

Hans Westlund fann motsägelser mellan studier om social ekonomi.

Motsägelsefulla rapporter om socialt kapital och tillväxt

Den rapport som presenterades av **Hans Westlund** handlar om socialt kapital och hur det påverkar ekonomisk tillväxt. Syftet var att diskutera avvikelserna i resultaten i ett stort antal studier som fokuserar på socialt kapital på företagsnivå, regional och nationell nivå.

Mätningar av socialt kapital och ekonomisk tillväxt startade med Robert Putnam i Italien och har följts av ett stort antal studier. Westlunds och France's arbete inleddes med att författarna gick igenom majoriteten av dessa studier. Resultaten från studierna har sedan strukturerats i en tabell, där de olika slutsatserna presenterats i positiva, negativa eller blandade resultat.

På företagsnivå uppvisas ett positivt förhållande. Det finns starka belägg för det sociala kapitalets betydelse på ett företags prestation, medan resultatet på regional och nationell nivå är mera oklart.

De två vanligaste måtten för att mäta socialt kapital är sociala nätverk och de normer och värderingar som förmedlas via dessa

nätverk. Det enskilt mest använda måttet för socialt kapital är andelen personer som litar på andra personer. Det näst vanligaste måttet är antalet föreningar, eller antal invånare som är medlem i en förening.

Är tillit till andra människor ett bra mått? För att det ska vara ett bra mått måste det först definieras vilka som är "andra människor". Det är också beroende av sammanhanget. Gällande företagsnivån är den allmänna tillitsvariabeln oanvändbar som mått. Även medlemskap i föreningar är ett dåligt mått på socialt kapital på många sätt. Det kan användas på nationell nivå, eller mellan nationer, men inte till exempel för att mäta utveckling över tid i ett land.

Dessutom saknas det även viktiga mätvariabler för normer och värderingar för dessa typer av studier.

Slutsatsen blir att de motsägande resultaten av studier på nationell och regional nivå åtminstone delvis kan förklaras med brister i sätten att mäta socialt kapital. Detta leder fram till två huvudsakliga utmaningar inför framtiden: Att finna bättre mått på sociala nätverk och att utveckla mått på t.ex. tolerans, kreativitet och entreprenörskap.

PER-ANDERS ERIKSSON

Stort utvecklingsbehov i Japans sociala ekonomi

Finns det ett omvänt förhållande mellan arbetsmotivation och det sociala kapitalets nätverk inom organisationer?

Det var huvudfrågan i den rapport som presenterades av **Hajime Imamura** från Tokyo University.

Den sociala ekonomins betydelse i Japan kan öka, enligt Hajime Imamura.

När det gäller social ekonomi ligger Japan långt efter Europa och västvärlden i övrigt. Flera studier från dessa länder visar att arbetsmotivation och servicekvalitet inom sociala ekonomi-sektorn (tredje sektorn) är avsevärt högre än i offentlig eller vinstdrivande sektor. Så är emellertid inte fallet i Japan. Empiriska data från Imamuras rapport visar på en hög grad av arbetsmotivation i den sociala ekonomin men ett litet socialt kapital bland organisationer i denna sektor.

Imamura siktar in sig på empirisk forskning kring personalutveckling och ledningsproblem hos japanska personliga sociala tjänster, där sociala företag förväntas utgöra en förstahandslösning när det gäller att stärka tillgången på social service i japanska lokalsamhällen.

Behovet är stort att ordna något slags gränsöverskridande plattform för sociala företag och lokala myndigheter, och att stärka "relationskunskapen" hos personer som ska samordna organisationer som tillhandahåller social service.

En av de huvudsakliga konsekvenserna av denna rapport är ett akut behov av att organisera en utbildning i dessa nödvändiga färdigheter bland sociala före-

tag och inom lokala myndigheter. Både lokala myndigheterna och vinstdrivande företag borde vara mer flexibla när det gäller att samverka med sociala företag i tjänsteproduktionen. Detta kan vara en lösning på problemet med att flera intressenter är inblandade i tillhandahållandet av personliga sociala tjänster till den åldrande och krympande japanska befolkningen.

PER-ANDERS ERIKSSON

Förvirring i Finland kring begreppet social ekonomi

I Finland råder förvirring kring begreppet "social ekonomi", berättade **Veli-Matti Poutanen** från universitetet i Kuopio. Den definition som är den mest allmänna i omvärlden – att det handlar om lokalsamhälles- eller medborgarbaserade aktiviteter i olika former (yhteisötalous) – har inte etablerats i Finland förrän nyligen. Annars har man med "social ekonomi" i Finland ofta menat socialpolitikens ekonomi (sosiaalitaloustiede).

Att nu den första tolkningen etablerats har i hög grad med Finlands EU-medlemskap att göra, i och med att man därmed fått många fler influenser från den europeiska traditionen. Den andra tolkningen är uttalat akademisk och har kopplingar till traditionella diskussioner kring sambanden mellan sociologi och ekonomi.

För båda definitionslinjerna har frågan om välfärdsstatens färdväg varit ett centralt tema. Men angreppssätten har varit väldigt olika. Medan den ena falangen sett problemen från civilsamhällets och medborgarens perspektiv har den andra koncentrerat sig på välfärdsstatens sociala säkerhetssystem.

De olika definitionerna och tolkningarna av själva begreppet har haft stor betydelse för sektorns utveckling i Finland, för dess position i samhället och för forskningen inom området.

– De vetenskapliga och ekonomiska aspekterna av den sociala ekonomin har ofta tolkats ensidigt och trångsynt, helt skilt från den europeiska huvudfåran. För den akademiska mångfaldens skull är det viktigt med en fördjupad dialog mellan representanter för de två tolkningslinjerna, betonade Veli-Matti Poutanen.

Men även om den finländska diskussionen kring social ekonomi vaknade på 1990-talet, så har själva företeelsen en lång historia i landet, poängterade han. Det gäller exempelvis Kooperationen, som även beforskats sedan mycket länge. Detta är något som ofta betonas av dem som idag ser social ekonomi som en medborgarbase-rad verksamhet.

Tredje sektorns delaktighet en nödvändighet

Victor Pestoff diskuterade den tredje sektorns roll för demokrati och välfärdssamhället. Många europeiska länder söker efter nya vägar att involvera den tredje sektorn i tillhandahållandet och styrningen av offentliga tjänster. Detta kan ses som ett svar på de utmaningar som står för dörren med bland annat en åldrande befolkning, demokratiunderskottet och ständigt knappa offentliga finanser. Samtidigt minskar medborgarnas inflytande på välfärdstjänster, där både privata och offentliga källor ses som grund till denna minskning.

Den sociala ekonomin måste se till att ha system för ansvarsutkrävande, annars hamnar man i samma sorts kris som den finansiella sektorn, hävdade Nimruji Prasad.

Runt om i Europa främjas innovativa former av medborgerligt deltagande i tillhandahållandet av offentliga tjänster. Där träder samproduktion (co-production) fram som ett sätt att öka medborgarens inflytande då användaren själv blir producent. Nya metoder för samstyrelse mellan sektorer som offentlig-privat samverkan är ytterligare exempel på denna utveckling.

Föredraget utmynnade i två framtidsscenarioer; det ena följden av otyglad privatisering, och det andra en situation av ökad delaktighet från den tredje sektorn. Pestoff menar att varken mer stat eller mer marknad är svaret på de utmaningar som det post-industriella samhället nu möter. Det är bara staten som i partnerskap med den tredje sektorn kan främja större medborgerlig delaktighet och samproduktion.

ANNA KNUTSSON

Sociala ekonomin måste lära sig av misstagen

Enskilda personer, organisationer och andra aktörer kan fatta beslut som från vars och ens utgångspunkt är fullständigt rationella och oantastliga. Men det samlade resultatet av alla dessa mindre beslut kan ändå bli negativt.

Den globala finanskrisen är ett resultat av en sådan suboptimeringsprocess, menade professor Nimruji Prasad från Indian Institute of Management i Calcutta. Hon hävdade också att den sociala ekonomin har drabbats av en kris liknande finanskrisen – och av samma orsak: brister i feedbackmekanismerna. Själva strukturen hindrar inblandade organisationer från att bli medvetna om problem som orsakas av deras eget uppförande. Hon drog en parallell till

hur utvecklingsbiståndet fungerar; att en rad förnuftiga delbeslut kan leda till negativa konsekvenser som ingen förutsett.

Nimruji Prasad efterlyste en dubbel "feedback-loop" för att komma till rätta med dylika oönskade effekter. För det finansiella systemet räcker det till exempel inte med den enkla feedback som belöningsystemet innebär. Och i den globala biståndsbranschen har bristerna vad gäller återkoppling och ansvarsskyldighet visat sig upprepade gånger de senaste åren, menade hon.

– Den traditionella bilden av social ekonomi är att det handlar om lokala värdebaserade aktörer som förser det omgivande samhället med varor och service, plus att de stärker de underprivilegerades position och ger dem en röst.

– Men idag är social ekonomi mycket mer än så. Det är ett globalt system, där organisationen har

blivit så viktig att den ideologiska basen i hög grad reducerats till inte stort mer än ett antagande – som man dessutom alltför ofta våldför sig på.

Så som det nu blivit har de fattiga och underprivilegerade nästan ingen röst, menade Nimruji Prasad. När de enskilda organisationerna inte verkar i områden där behoven är allra störst, utan skiftar fokus till de mindre fattiga, när deras främsta prioritet blir att bevara organisationen, och när det är så stor skillnad i makt mellan topp och botten i den globala strukturen – då fungerar inte sektorn som förmedlare av de fattigas röst.

– Detta är en stor kris för den sociala ekonomin, liknande finanskrisen. Och den är allvarlig eftersom den sociala ekonomin utgör ett skyddsnet när den vanliga marknaden bryter samman.

– Den sociala ekonomin har ju positionerat sig själv som en för-

säkring mot marknads och statens misslyckanden. Inte minst nu i samband med krisen. Men om även den sociala ekonomin skulle gå in i en liknande kris på grund av brister när det gäller feedback och ansvarighet, då kommer medborgarna att försättas i en mycket utsatt position, eftersom den sociala ekonomin ofta är det enda säkerhetsnät som återstår för dem.

Och hur ska man då undvika att så blir fallet?

Jo, till exempel genom att se till så att delaktighet råder, att alla kan få sin röst hörd; att strukturen är transparent; att det finns system för ansvarighet, ansvarsutkrävande och måluppfyllelse

– I stället för att kopiera marknadsekonomens sätt att mäta framgång, i form av sista raden på resultaträkningen, borde man arbeta för en redovisning med vidare perspektiv, som handlar om det sociala välbefinnandet.

Vilken roll spelar den sociala ekonomin i finanskrisen?

Carlos Alberto Farias, Argentina

– I alla de finansiella och ekonomiska kriser som Argentina genomlidit har den sociala ekonomin varit mycket betydelsefull när det gäller att svara upp mot civilsamhällets behov. Man har organiserat sig i form av kooperativ, stiftelser och så vidare, för att ge stöd till de mest behövande. Även i bättre tider har den sociala ekonomin svarat upp mot de sämre ställdas behov.

– Sett utifrån den verklighet vi lever i tror jag det är nödvändigt

både att den sociala ekonomins goda sidor får så stor spridning som möjligt och att fler blir medvetna om sin tillhörighet till denna sektor. Eller, med andra ord – den sociala ekonomin måste skapa ett åtagande om tillhörighet och ansvarstagande, även bland dem som delar sektorns ideal men inte ser sig som delar av densamma.

Carmen Marcuello, Spanien

– Den sociala ekonomin agerar just nu framför allt genom att "göra motstånd". För att upprätthålla sysselsättningen måste lönerna och organisationerna anpassas till de nya omständigheterna. Så kan man göra under en period, men i längden blir det mer och

mer komplicerat. Därför måste den sociala ekonomins interna strukturer stärkas, liksom samarbetet mellan dess olika aktörer, så att "sociala marknader" skapas.

Vad är viktigast för forskningen att studera inom den sociala ekonomin?

– Viktigast är att undersöka vilka faktorer som gynnar eller motverkar den sociala ekonomins utveckling. Syftet ska vara både att finna ut hur den allmänna politiken kan ändras och vad man kan göra inom den sociala ekonomin själv för att utvecklas.

Foto: Privat

Bengt Johannisson

Betona inte den sociala ekonomins särart – ta fasta på likheterna

Bengt Johannisson, professor i entreprenörskap vid Växjö universitet, hade i uppgift att samla ihop trådar och komma med personliga reflektioner i konferensavslutningen. Han positionerade sig självmant i kategorin "outsiders" och inbjöd frimodigt till kritik, om hans synpunkter inte skulle falla alla på läppen.

Till att börja med ville han peka på riskerna med att låta andra formulera definitionerna – vad som är social ekonomi, socialt entreprenörskap etc. Det kan vara lagstiftare eller olika EU-program som står för dessa definitioner, och risken är stor att man accepterar dem, bara för att få del av pengar som erbjuds.

Följden av detta kan bli att man hamnar i ett mindre fruktbart spår, menade Bengt Johannisson.

– Hur vi betecknar ett fenomen är egentligen en social konstruktion, som i sin tur skapar själva fenomenet, betonade han.

– Därför måste dessa institutionaliserade definitioner, givna utifrån på både praktiker och akademiker, granskas

kritiskt. Annars kanske forskning blir dålig och inte bidrar till utvecklingen av samhället. Varje forskningsprojekt måste se till att definitionen stämmer med vad man forskar på.

Hur man definierar sig själv har naturligtvis i nästa led betydelse för hur man ser på sin omvärld. Här såg Bengt Johannisson ytterligare ett problem.

– Ni gör det alltför lätt för er, då ni stannar för mycket på er egen arena och inte reflekterar över "andra sidan", den privata sektorn. Detta skapar myter, som att privata entreprenörer drivs av profit, att de når sin framgång genom planering, att kapital för finansiering är prioritet nummer ett och att privata företag är proaktiva på marknaden, när de i själva verket är interaktiva.

Men i själva verket driver entreprenörerna sina företag för att stärka sin identitet, och förverkliga en vision, menade Bengt Johannisson. Framgångsrika företag är handlingsinriktade. De planerar inte, planering är att titta in i historien. Och vad gäller kapital så är det sociala och det mänskliga kapitalet mycket viktigare än det finansiella.

– Låt oss inte heller falla i fällan att göra statistiska modeller med data från många företag, något som ekonomer väldigt gärna gör. Men det som pågår i företag, särskilt i sociala företag, är mycket mer komplext än det som kan täckas av sådana modeller.

En viktig faktor är platsens betydelse. Spanska Mondragon, liksom delar av Italien, är exempel på att ett nära samarbete lokalt kan skapa fördelar globalt, påminde Bengt Johannisson.

– Vi vet att de som tar initiativ, vare sig det är traditionella företag eller sociala, gör det där de hör hemma. Platsen är viktig. Och lokalt är det lätt att koncentrera sig på socialt och mänskligt kapital.

DET FINNS SITUATIONER där den sociala ekonomin visar speciella kvaliteter, där alla andra kommer till korta, påminde Bengt Johannisson.

– Katastrofer. Se på vad som hände efter stormen Gudrun i södra Sverige. De stora insti-

Alla ekonomiska aktiviteter är socialt inbäddade

Det sociala och det mänskliga kapitalet är mycket viktigare än det finansiella, hävdade Bengt Johansson.

tutionerna, företagen och myndigheterna visste inte hur de skulle hantera situationen. Men vanliga människor blev entreprenörer och tog hand om sina basbehov och hjälpte andra. Det var första gången jag sett svenskar använda så stora fonder av socialt kapital.

På sina powerpoint-bilder radade Bengt Johansson upp ett antal uppmaningar:

Bygg underifrån, men samarbeta horisontellt

Finn allierade på andra områden – kulturellt entreprenörskap, hållbart entreprenörskap

Undvik att kolonieras av den privata sektorns managementtänkande

När du berättar om socialt entreprenörskap; rabbla inte siffror, berätta historier

Studera processer, inte bara strukturer

Dra fördel av dina egna engagemang och insikter – välj interaktiva forskningsmetoder

Kommunicera dina resultat till studenter och praktiker

– Och betona inte den sociala ekonomins särart. Ta hellre fasta på likheterna med andra företag, manade Bengt Johansson.

– I stället för att säga ”vi är inte som traditionella företag, vi är annorlunda och har andra

intressen”, så skulle vi peka på att alla ekonomiska aktiviteter är socialt inbäddade. Ingen marknad skulle existera utan tillit, till exempel. Jag tycker vi ska starta där, i stället för att be om ursäkt för att vi inte är så ekonomiskt orienterade i våra aktiviteter.

NÄR DET GÄLLER SAMARBETET med praktiker hade Bengt Johansson en kritisk synpunkt till hur det brukar vara på forskarkonferenser som denna.

– Jag har intrycket att de praktiker som kommer till dessa konferenser snarast är representanter. Visst är de välkomna, men vi vill gärna hitta vägar till dem som verkligen gör saker därute. Ett sätt att nå dem är att använda vardagsspråk och berätta historier.

– Dessutom är det vår uppgift som akademiker att inte bara tala med andra forskare. Här i Sverige står det till och med i lagen att vi ska förmedla kunskap till studenter och praktiker. För att verkligen reta mina kolleger ska jag också säga att de bästa forskningsidéer jag fått, har jag fått från studenter och praktiker, avslutade Bengt Johansson.

J J McMurtry

Det finns fler kriser än den finansiella

Att världen är i kris är ingen nyhet. Svält, fattigdom och sjukdomar har hört till vardagen länge, liksom miljö-krisen. Och det har inte blivit någon större uppståndelse kring detta. Men nu när vi upplever en stor kris inom den finansiella sektorn, då kommer hela världen på fötter.

Detta bör vara en tankeställare för den sociala ekonomin, menade J J McMurtry, professor vid York University i Canada, eftersom det är just inom de förstnämnda områdena som många aktörer inom den sociala ekonomin verkar.

För den skull är inte finansieringsfrågor något som den sociala ekonomin bör försumma. Tvärtom borde man lägga större vikt vid dem och se till att skapa sina egna finansieringsinstrument i form av kooperativa banker och andra organ, menade J J McMurtry.

– Vi behöver tänka på hur vi själva förvaltar vårt kapital. Och vi behöver se till att detta kapital arbetar för den sociala ekonomin.

Ofta kommer folk till konferenser som den här och säger bra saker men sen gör de inte de sakerna själva. Kapital är ett enormt kraftfullt verktyg för social och politisk förändring.

Sedan hade J J McMurtry några konkreta förslag till fortsatt forskning, som han ville att konferensdeltagarna skulle ta med sig hem.

– Vi bör sätta upp en databank över projekt inom den sociala ekonomin, "best practices study site", för att se hur man på olika håll i världen löser sina problem. Det skulle ha enorm betydelse för kunskapsutbytet.

– Vi behöver ett mätinstrument för att förstå socioekonomisk utveckling. Jag har märkt vid den här konferensen att även vi är fast i de kapitalistiska analysmodellerna – annars borde ju den sociala ekonomin gå i första ledet när det gäller att väga in fler faktorer än de rent ekonomiska. Vissa säger att det är för komplicerat, men när ekonomer

– Den sociala ekonomin bör gå i främsta ledet för att väga in annat än ekonomin i analysmodellerna, menade J J McMurtry.

som Amartya Sen och Joseph Stiglitz kan gå in på detta område, som de gör i sin nya rapport – då borde verkligen vi också kunna göra det.

Dessutom efterlyste J J McMurtry mer vaksamhet inför riskerna med kulturell marginalisering bland den sociala ekonomins aktörer.

– I Kanada är det alltför stor dominans av män med tydligt europeiskt ursprung, på bekostnad av kvinnor och färgade. Vi bör ha ett utvärderingsinstrument som hjälper oss att komma till rätta med detta fenomen.

"Se på omvärlden med ödmjukhet"

– Den sociala ekonomin står i början av en process där man mer och mer tänker internationellt, konstaterade Ian MacPherson från University of Victoria i Kanada, i sitt avslutande inlägg vid konferensen.

I detta sammanhang är det viktigt att vara ödmjuk och inte be-

trakta omvärlden med eurocentrisk ögon, betonade han – en maning som han förstås särskilt adresserade till deltagare från Europa och Nordamerika.

– Vi måste vara beredda på att den sociala ekonomin utvecklas annorlunda i andra delar av världen, eftersom det alltid sker ett samspel med det omgivande samhället och dess kultur. Vi ska samarbeta med dem men vi ska inte försöka överföra våra egna organisationsformer

till dem, i Afrika eller Latinamerika.

Vi måste även inse att demokratin inte ser likadan ut i olika delar av världen, tillade Ian MacPherson.

– Jag ser många intressanta utvecklingslinjer inom den sociala ekonomin i länder med sociala mönster som skiljer sig från västvärldens – vare sig det är en moské eller ett hindutempel som står i centrum. Vi får inte inbilla oss att man kan stöpa alla i samma form.

Darryl Reed

Lokala ekonomier behöver eget internationellt nätverk

– Nu tänker jag ägna tio minuter åt att berätta hur vi löser världsproblemen, så det här blir ganska kondenserat!

Darryl Reed, professor vid universitetet i York, Kanada, slog an en humoristisk ton då han skulle sammanfatta sina intryck från konferensen och säga något om framtiden.

Han började med att konstatera att den globala obalansen ökat, i och med att handelshinder röjts undan, men utan att det skapats några strukturer som ser till att den globala marknaden fungerar som tänkt. Resultatet ser vi till exempel i form av nedskärningar i våra keynesianska välfärdsstater, för det här är en process där de olika länderna måste anta samma politik, annars kan de inte konkurrera – en utveckling som leder till sänkt standard över hela linjen.

– I den globala ekonomin var det inte längre möjligt för enskilda regeringar att behålla välfärdsstaten, för då kunde de inte attrahera kapital...

Och varför blev det på detta vis? Jo, för att stora företagsledare tyckte vinsterna var för små, så de gick till politikerna och beklagade sig...

– Kristina Persson talade igår om att till-

– Sociala ekonomins aktörer ska inte vara "wannabees" till den traditionella ekonomin, sa Darryl Reed.

växten var bra för en del. Men den förde också med sig en flyktighet i ekonomin – något som vi ser effekterna av nu. Inkomstskillnaderna ökar. Arbetsmarknaderna blir allt osäkrare.

– Hon talade också om att vi behöver internationella demokratiska organisationer. Nu finns inte dessa. I stället har vi grupper som G8 och G20, där de mäktigaste möts och bestämmer utan att tillfråga andra.

– Sen finns det andra fora där stora företag möter statsöverhuvuden för att bestämma – vi såg det först i Davos. Och det finns olika initiativ för att kontrollera företagen – Global Compact, OECDs riktlinjer för företag, och så vidare. "Om ni inte är trevliga köper vi inte er produkt". Det är så vi väntar oss att de ska låta sig påverkas.

FÖR DEN SOCIALA ekonomins kooperativ är det inte lätt att jobba inom detta system, konstaterade Darryl Reed. Kanske de kan användas

till fattigdomsbekämpning? Nja, Världsbanken vågar inte ens uttala ordet kooperativ. De säger social organisation i stället...

– Ett annat sätt att hantera detta är med alternativa globaliseringsprocesser, som World Social Forum. Men många har inte heller gett upp om statens roll i en dylik process, vi ser det i Latinamerika där man i flera länder försöker ta tillbaka staten som ett verktyg för att utveckla en alternativ ekonomi. Man försöker också skapa motsvarigheter till EU, och kanske alternativa handelssystem.

– Ett annat alternativ till G8/G20 kan vara betoning på lokala ekonomier, med lokalt ägande och lokal demokratisk kontroll. Dessa ekonomier kan utgöra en bas för ett alternativt handelssystem.

Ändrade strukturer, nya lokalt baserade produktionsformer, stater som arbetar för alternativa ekonomiska system. En ny sorts internationell ekonomisk ordning, som fokuserar på alternativ handel – det är sådant som världen skulle må bra av.

– Den sociala ekonomins aktörer kan inte vara "wannabees" till den traditionella ekonomin, de lokala ekonomierna behöver ett eget internationellt nätverk.

Photo: François Rousseau

Marie Bouchard

Nu ska vi bearbeta analysen ytterligare

– Efter den första internationella CIRIEC-konferensen i Victoria undrade vi hur vi skulle kunna matcha den. Nu kan vi konstatera att även den andra konferensen blev en succé.

Det sa professor Marie Bouchard från Université du Québec i Montréal då hon som sista talare sammanfattade de två dagarna i Östersund.

– Vi har deltagare från Asien, Afrika och Latinamerika, vi har äldre och erfarna deltagare, men även många unga forskare som var med i Victoria och som nu även här i Östersund haft möjlighet att presentera resultatet av sitt hårda arbete. Ett stort tack till alla praktiker och forskare som kommit hit och delat med sig, så att vi alla fått näring till vårt tankearbete.

Just samarbetet mellan teoretiska experter och praktiker är ju en tradition inom den sociala ekonomin, och en viktig sådan för att överbrygga klyftor och motverka fördomar, poängterade Marie Bouchard.

Social ekonomi är ett forsk-

ningsområde som leder till nytänkande kring liv och verklighet, vilket Marie Bouchard såg

som särskilt angeläget i dagens ekonomiska kris, eftersom det nu krävs "nya svar på nya behov". Och i konferensens workshoppar har erfarenhetsutbytet varit livligt; alla har strävat efter att sätta sina forskningsresultat i relation till temarubriker och andras rapporter.

– Inför framtida möten kommer vi att bearbeta våra analyser av denna kris ytterligare, och ge ännu bättre svar på vad vi kan göra för att möta de behov som uppstår i krisens spår.

Vid konferensen har helikopterperspektivet på ett givande sätt varvats med inzoomningar på olika

Marie Bouchard (t h) tackade Lisa Fröbel (t v) och övriga i den svenska arrangörstaben för deras arbete med konferensen.

detaljer, inte minst den skandinaviska modellen av social ekonomi, konstaterade Marie Bouchard.

En intressant och viktig fråga är definitionen av denna ickestatliga, kooperativa och solidaritetsbaserade ekonomi, betonade hon.

– Vi behöver komma fram till en gemensam nämnare där vi kan vara överens. Vad finns det för likheter och skillnader mellan denna och andra former av ekonomi?

Den sociala ekonomin behöver också finna former för hur man ska påverka andra sektorer, menade Marie Bouchard – även de som "inte är genetiskt utrustade för kooperativt arbete".

– Jag skulle vilja se att existerande kunskap mobiliserades på ett bättre sätt, till exempel via tankesmedjor – och att vi i olika sammanhang fortsätter att diskutera social ekonomi och dess definitioner.

Till sist uttryckte Marie Bouchard en förhoppning om återseende vid kommande CIRIEC-arrangemang: kongressen i Berlin 2010, konferensen i Ankara eller Valladolid 2011.

– Dessutom är jag säker på att en tsunami av epost nu kommer att börja snurra.

Vilken roll spelar den sociala ekonomin i finanskrisen?

Benjamin Gidron, Israel

– Jag tror att den sociala ekonomin kommer att få en mycket större betydelse nu.

– I Sverige tillgodoses ju en stor del av människornas behov via offentliga medel, men i Israel och många andra länder är vi mer beroende av att rika människor ger donationer och stöd av olika slag. De har förlorat så mycket pengar nu att de inte har råd att stödja sociala program som förr. Därför blir den sociala ekonomin viktigare för att ge människorna trygghet.

Bernard Thiry

Nästa tema kan bli organisationsformer

– En mycket konstruktiv konferens med många deltagare och många bra rapporter.

Bernard Thiry, arrangerande CIRIEC:s generalsekreterare, var mycket nöjd när han summerade dagarna i Östersund.

– De två internationella konferenser vi nu haft visar hur viktigt det är att kunna mötas på det här sättet vartannat år. Både för forskningens del och empiriskt/praktiskt. Man får en bra bild av vad som händer inom den sociala ekonomin.

– Det var glädjande att deltagandet från Asien ökade också, med flera intressanta rapporter, inte minst från Kina.

Att lägga en sådan här konferens i en mindre stad som Östersund är ingen nackdel, menade Bernard Thiry.

– Det är viktigt att finnas i en omgivning med stark social ekonomi, och det är verkligen fallet i Östersund. I stora städer kan man samla mer folk men hamnar längre ifrån den verklighet man behandlar.

Att ha finanskrisen som tema var självklart och viktigt, menade Bernard Thiry. Dels för att krisen får följder som kräver insatser från aktörer inom den sociala ekonomin, dels för att den aktualiserar den sociala ekonomins egen finansieringsproblematik.

– Trots att det inte är så länge sedan finanskrisen bröt ut på allvar fanns det många rapporter på temat, och flera workshoppar om finansiella organisationer inom den sociala ekonomin. Det var positivt.

Men hur är det då med den sociala ekonomins beredskap inför denna kris?

– Jag tror att dess aktörer står

starka så länge som de håller sig till sina grundvärderingar. Men när de försöker spela på de traditionella finansiella organens planhalva och tar till sig deras värderingar blir de sårbara, kanske ännu mer sårbara än övriga aktörer där.

En viktig fråga inför framtiden, för hela den sociala ekonomin, är organisationsformerna. "Governance structure" kan därför bli tema för nästa konferens om två år – en konferens som troligen hålls i Spanien.

– Det är ett viktigt tema av flera skäl. Dels har organisationsformen betydelse för hur man kan hantera finanskrisen, dels gäller det för den

sociala ekonomin att visa att denna sektors speciella organisationsformer är en styrka och inte en svaghet, vilket annars är en vanlig uppfattning bland aktörer utanför den sociala ekonomin.

– Detta är en viktig utmaning för alla i den sociala ekonomin, att verkligen visa vad man förmår att åstadkomma, menade Bernard Thiry.

Den sociala ekonomin ska hålla sig till sina värderingar och inte spela på finansmarknadens villkor, menade Bernard Thiry.

Vilken roll spelar den sociala ekonomin i finanskrisen?

Carola Conde, Mexico City

– I Mexico har den sociala ekonomin en nyckelroll för att ge människor deras basbehov av trygghet. Särskilt nu när finanskrisen skapat så stora svårigheter på alla plan.

– Jag jobbar mycket med mikrokrediter och har skrivit flera böcker inom ämnet. Mikrokrediter har blivit ett viktigare instrument nu, eftersom de gör det möjligt för de fattiga att låna utan att lämna säkerhet, och det behovet har ökat kraftigt i spåren av krisen.

– Krisen skapar nya perspektiv

– **Finanskrisen har betytt mycket för att visa på skillnaden mellan kooperativa företag och vanliga. Det har blivit mycket lättare att prata om företag där man inte bara har ekonomiska värden som mål.**

Den analysen gör Gun-Britt Mårtensson, ordförande i Coompanion, Kooperativ Utveckling Sverige. Och konferensen har visat att Kooperationen står stark efter finanskrisen, menade hon.

– OECD har visat vilka ekonomier som klarat sig bäst i krisen: Schweiz, Finland och Sverige. Det vill säga de länder där störst andel av BNP är hänförlig till den kooperativa sektorn – 15-17 procent. Vad man ser är att de problem som uppstått i den privata sektorn inte drabbat de kooperativa företagen. Där det råder medlemskontroll framträder inte girigheten.

– I England har det märkts väldigt tydligt att Kooperationen vunnit mark. Många har bytt till den kooperativa banken, som inte drabbats av krisen som andra banker,

Man kunde se en värdeförskjutning redan före krisen, men nu är den ännu tydligare, menade Gun-Britt Mårtensson och Berith Wikström från Coompanion.

säger Gun-Britt Mårtensson.

Berith Wikström, informationsansvarig på Coompanion, fann mycket av intresse på konferensen.

– Bland annat har det presenterats en del jätteintressant forskning från Skottland och Italien, som vi direkt kan dra lärdomar av för vår verksamhet.

– För att kunna föra fram den sociala ekonomin i samhället behöver vi vänner med stor trovärdighet och det kan vi finna i vetenskaps-samhället. Vi hjälper dem med underlag för forskningen och vi sprider och tillämpar deras resultat. Vi

som vill vända på skutan måste ha så otroligt bra på fötterna, säger Berith Wikström.

Gun-Britt Mårtensson är optimistisk om framtiden.

– Man kunde se en värdeförskjutning redan före finanskrisen. Med åttio-talisterna kommer en ny generation som har nya värderingar, och de stora kooperativa rörelserna i Sverige har börjat lyfta fram sin gamla värdegrund igen, efter att länge snarast ha skämts för den och försökt gömma undan den.

Berith Wikström stämmer in och förstärker bilden med några fakta:

- Drygt 70 procent av de unga entreprenörerna vill starta företag tillsammans med andra.

- Kooperativt företagande växer klart snabbare än aktiebolagen, de blir dubbelt så stora på tio år mätt i omsättning och sysselsättning.

- Kooperativa företag är ungefär lika hållbara som aktiebolagen – de överlever lika länge.

- De kooperativa företagens styrelser är ca tre gånger så jämställda som aktiebolagens.

- Kooperativt företagande är mångsidigt, det har etablerats i 300 av 800 branscher under den senaste femårsperioden.

Vilken roll spelar den sociala ekonomin i finanskrisen?

Julius Omana, Kampala, Uganda

– Den sociala ekonomins betydelse har alltför länge försumrats, och inte erkänts uppifrån. Men det har ändrats nu.

– För de fattiga finns inga alternativ. Det är den sociala ekonomin som kan ge dem en röst och vägar till att sköta saker själva.

– Jag har själv sett exempel vid det barnhem som jag arbetat med. Där bildades en föräldrakommitté som vidareutvecklats till en organisation som odlar och säljer grönsaker. Det är i gemenskap som idéerna föds.

– Vi politiker ska skapa möjligheter

Som representant för värdstaden Östersund hälsade kommunstyrelseordföranden Jens Nilsson konferensdeltagarna välkomna dubbelt upp – först vid mottagning i Rådhuset kvällen före konferensstart och sedan i första plenumsessionen.

”Borgmästaren” Jens Nilsson betonade att Östersund länge varit en aktiv understödare av den sociala ekonomin. Allt ifrån grundandet av Institutet för Social Ekonomi i början av 90-talet, till bildandet av Coompanion, europeiska nätverket Reves osv.

– Vi har stött CIRIEC Scandinavia i många år och kommunstyrelsen har alldeles nyss förklarat att detta stöd står fast, tillade han.

– Som politiker kan vi inte bestämma vad folk ska göra, men vi kan skapa möjligheter genom vår politik, och det tror jag vi har gjort de senaste 20 åren. Sedan är det upp till medborgarna att ta initiativ och göra jobbet.

Till konferensdeltagarna hade han två konkreta budskap på temat socialt ansvarstagande.

– Idag tillåter inte reglerna att kommunen kräver socialt ansvarstagande från entreprenörer som vi köper tjänster av. Det måste ändras, så att vi i de offentliga upphandlingarna kan stödja den sociala ekonomin.

– Dessutom måste man kunna kräva att den vinst

Ett globalt toppmöte för en socialt ansvarig ekonomi kan bli verklighet i Östersund, sa kommunalrådet Jens Nilsson – här tillsammans med en byst av stadens grundare, Gustav III.

som företag gör på dessa kontrakt ska återinvesteras i verksamheten och inte gå till privata fickor långt borta.

Han pekade också på olyckliga tendenser i dagens ekonomiska system.

– Vi kan inte ha ett system som leder till social utslagning. Men om vi arbetar tillsammans kan vi motarbeta detta. Det vi gör lokalt har globala konsekvenser och det vi gör globalt har lokala konsekvenser!

Som en konsekvens av detta synsätt utlovade Jens Nilsson att en kommitté för mänskliga rättigheter ska bildas i Östersund under nästa mandatperiod. Han berättade också att det finns planer på ett globalt toppmöte i staden, för socialt ansvarig ekonomi.

– Nyttigt för oss praktiker

– Som praktiker är det väldigt nyttigt att delta i konferenser som den här. Det är viktigt att på alla sätt utveckla samverkan mellan praktiker och forskare.

Ingrid Landin är projektledare för ”SOUL – den sociala ekonomins organisationer i utveckling och lärande”. Ett nationellt projekt som delfinansieras av europeiska socialfonden. Projektägare är KFO Service AB. SOUL syftar till att ge anställda nyckelpersoner inom den sociala ekonomin kompetensutveckling. Tanken är att utbildningarna ska ge deltagarna och deras organisa-

Ny kunskap uppstår i mötet mellan forskare och praktiker, menar Ingrid Landin

tioner ökad kompetens att möta utmaningarna från ett ständigt föränderlig samhälle. Dessutom ska den sociala ekonomins stödstrukturer

stärkas för att fortlöpande kunna bidra med kompetensutveckling till de anställda inom sektorn.

– Målet på nationell nivå är bland annat att bilda ett nationellt nätverk för att på sikt skapa nationell stödstruktur som samverkar kring kompetensutveckling riktad till anställda inom den sociala ekonomin.

För den långsiktiga kompetenshöjningen inom den sociala ekonomin spelar forskningen en viktig roll, menar Ingrid Landin. När forskare och praktiker möts, med varsin kunskapsbakgrund, uppstår en gemensam kunskapsbildning – och man kan skapa ny kunskap som både är praktiskt användbar och teoretiskt intressant.

Ingrid Landin arbetar också som kooperativ rådgivare i Coompanion Roslagen.

SISE/CIRIEC är ett internationellt nätverk av forskare och praktiker som arbetar inom den sociala och offentliga ekonomin. I Europa är detta mycket stort, bland annat så ingår de offentligt ägda företagen inom till exempel transport och energi. I Sverige har vi i Östersund under flera år haft den svenska noden, genom det "Svenska Institutet för Offentlig och Social Ekonomi (SISE)". Detta är en ideell förening som har sitt säte i Östersund med bland andra Östersunds kommun och KFS (föreningen för offentligt ägda bolag i Sverige) som medlemmar. www.socek.se

SERUS är ett kooperativ med lokalisering på flera platser i Sverige och i Bryssel. Vi erbjuder anpassade tjänster för lokal och regional utveckling för att bistå myndigheter, organisationer och företag med projektdesign, utveckling och realisering av sina ideer. SERUS bildades i Bryssel år 2002 och utvecklades utifrån den europeiska arenan, med en bred förankring i det europeiska samarbetet. En stor inspirationskälla för oss är den Sociala Ekonomin med dess utvecklingskraft, innovativa tankesätt och ansvarstagande värdegrund. www.serus.se

Länsstyrelsen
Jämtlands län

ÖSTERSUND

Riksbankens
Jubileumsfond

SWEDISH COUNCIL FOR WORKING LIFE
AND SOCIAL RESEARCH

Jämtlands Läns
Landsting

En investering för framtiden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden